Grand Duchy of Lithuania, minted in 1660–1666. Of the more curious finds, there was a copper counting token from Nuremberg, dating to the reign of Louis XV (1715–1774), and a cloth seal depicting the coat of arms of London with a cross (Fig. 8). Fragments of footwear were found in the layer which dated to the 17th century.

Stanislav Rutkovski,
Martyna Remenčiūtė

K. Vanagėlio gatvė 11, 18

2022 m. Vilniuje, sklypuose K. Vanagėlio g. 11 ir 18, atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai. XVIII–XIX a. planuose numatomi tirti sklypai žymėti kaip tušti laukai ar miškai. XX a. plane K. Vanagėlio g. 11 sklype pavaizduoti užstatymai, o K. Vanagėlio g. 18 sklype buvo tuščias laukas. Aptariami sklypai XVIII a. pabaigoje priklausė Trakų tijūno Jelenskio dvarelio teritorijai. XIX a. pradžioje valda priklausė Gorskiams, to paties amžiaus viduryje – baronui Rioniui. 1860 m. P valdos dalį atkirto nutiestas geležinkelis. 1891 m. valdą nusipirko kunigas Viktoras Franckevičius. 1910 m. V. Franckevičius pusę valdos – R dalį, prie dabartinės Vanagėlio gatvės, padovanojo Šv. Juozapo sergančiųjų globos draugijai su sąlyga, kad ši prižiūrėtų ligonių prieglaudą (dabar K. Vanagėlio g. 9). Šv. Juozapo sergančiųjų globos draugija 1926 m. valdą pardavė Lenkijos kooperatyvų sąjungai, kuri 1936 m. pastatė 2 dalių pastatą. Nuo XXI a. pr. pastatas buvo neprižiūrimas, degė, V pastato dalis, nutiesus Drujos g., atsidūrė jos trasoje. Sklypuose 2020 m. žvalgomuosius tyrimus atliko J. Dobeikienė (*LIIR*, f. 1, b. 9803). Tyrimų metu ištirta 20 2x1 m dydžio šurfų. Bendras ištirtas plotas – 40 m^2. Tyrimų metu nustatyta, kad abiejuose sklypuose archeologiškai vertingi kultūriniai sluoksniai didžiojoje dalyje sunaikinti XX a. vykdant statybos ir aplinkos tvarkybos darbus, bet vietomis yra išlikę kultūrinio sluoksnio fragmentų arba įžemyje įgilintų struktūrų.

Tyrimų metu ištirta 19 perkasų. Perkasos 1–8, 13–14, 18–19 tirtos sklype K. Vanagėlio g. 11, o perkasos 9–12, 15–17 K. Vanagėlio g. 18 (1 pav.). Bendras detaliai ištirtas plotas 2402,4 m^2. Sklypas K. Vanagėlio g. 11 iš V pusės ribojamas kalvos, taip pat reljefas šiek tiek aukštėja P kryptimi link Drujos gatvės. P pusėje sklypą riboja 1936 m. pastatytas administraci-

1 pav. Situacijos planas: 1 – pamatai P1; 2 – žvalgymai; 3 – ištirtos perkasos. M. Remenčiūtės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – foundation P1; 2 – survey area; 3 – trenches.

2 pav. Perkasų 2 ir 3 pjūvis. M. Remenčiūtės nuotr.
Fig. 2. Trenches 2 and 3 in section.

nės paskirties pastatas ir sandėliavimo paskirties pastatas šalia, abu jie išlikę iki šių dienų. Sklype atliekant valymo darbus, kurių metu buvo nukasamas paviršiuje esantis apie 30 cm storio grunto su XXI a. šiukšlėmis sluoksnis ir sklype stovėjusių tarybiniu laikotarpiu pastatytų garažų paskirties pastatų griovimo darbų metu atlikti žvalgymai. Šalia pastatų, P sklypo dalyje kiemas buvo išgrįstas netašytų akmenų grindiniu. Šis buvo įrengtas XX a. pradžioje. Žvalgymų metu minėtas grindinys atidengtas, užfiksuotas ir demontuotas. Detaliųjų tyrimų sklype K. Vanagėlio g. 11 metu fiksuotas 3 horizontų kultūrinis sluoksnis. Storiausias jis buvo R sklypo dalyje ir siekė iki 4 m gylio, o į V pusę plonėjo ir vietomis siekė iki 40 cm storio (2 pav.).

Ištirtame plote nuo paviršiaus iki 1 m gylio Š dalyje, 1,8 m gylio P dalyje slūgsojo maišyto pilko grunto su smėlio, molio ir griuvenų intarpais sluoksnis. Šiame sluoksnyje aptikta XX–XIX a. datuojami radiniai, daugiausia buitinė keramika. Žemiau atidengtas juodos spalvos grunto sluoksnis, kurio storis svyravo nuo 20 cm iki 1,4 m storio (2 pav.). Jame aptikti XVII–XIX a. radiniai: buitinė keramika, kokliai, monetos ir plombos. Žemiau atidengtas rudo grunto sluoksnis, jį tiriant aptikta XVI a. radinių: buitinės keramikos, monetų. Minėto sluoksnio storis svyravo nuo 10 iki 40 cm. Iš šio sluoksnio paimtas anglies mėginys datavimui. Atlikus tyrimus mėginys datuotas 1494–1649 m. (309±27) (FTMC–LG96–19). Įžemis – gelsvas smėlis – pasiektas nuo 50 cm iki 4 m gylyje nuo paviršiaus. Tyrimų metu aptikti 5 kapai ir viena duobė su žmonių kaulais. Kapas K1 atidengtas perkasoje 4, apie 50 cm gylyje nuo paviršiaus. Kape aptikti 3 žmonių ir šuns palaikai. Iš aptiktų įkapių (dviejų palaikų krūtinės srityje aptiktas gvardijos ženklas) galima spręsti, kad tai Antrojo pasaulinio karo Raudonosios armijos kareiviai. Kapai K2–K5, atidengti įžemyje, greičiausiai ankstyvesni, datuoti XVII a. Perkasoje 5 atidengtas pamatas. Jis T formos, mūrytas iš akmenų ir plytų (plytos 7,5x13x6,5; 27,5x12,5x6,5; 27,5x13x6,5 cm dydžio), rištas kalkių skiediniu. Atlikti architektūriniai pamato tyrimai. Tyrėjų nuomone, pastatas statytas ne vėliau nei 1926 (ar 1826?) m., jis galėjo priklausyti iki XIX a. pabaigos funkcionavusio sodo teritorijos infrastruktūrai ir būti naudojamas kaip pagalbinis statinys. Tačiau dėl fragmentiško išlikimo tikslesnės statinio funkcijos nustatyti nepavyko.

Sklype K. Vanagėlio g. 18 ištirtos 7 perkasos (9–12, 15–17), čia sluoksnis storiausias PV sklypo dalyje ir siekė iki 5,3 m gylio, o į V pusę plonėjo ir siekė iki 2,5 m storio. Šiame sklype sluoksnių stratigrafija kiek kitokia nei sklype 11. Nuo paviršiaus iki 1–2 m gylio tirtas maišyto pilko grunto sluoksnis, jame aptikti XIX–XXI a. datuojami radiniai, daugiausia buitinės

3 pav. Tyrimų metu aptikti ypatieji radiniai: 1– Bizantijos imperijos, Mikolo I ir Teofilakto folis, kaldintas 811–813 m.; 2 – Rytų ortodoksų bažnyčios kryželis, varis; 3 – Rytų ortodoksų bažnyčios kryželis, sidabras; 4 – Aleksandro Jogailaičio monetų lobis; 5 – LDK, Žygimanto Augusto ketvirtokas, 1565 m.; 6 – dvi sukabintos audinių plombos. L. Kajotos nuotr.

Fig. 3. Special finds: 1 – Byzantine follis of Michael I and Theophylact, minted in 811–813; 2 – copper Eastern Orthodox cross; 3 – silver Eastern Orthodox cross; 4 – hoard of coins of Alexander Jagiellon; 5 – 4-grosz coin of Sigismund II Augustus of the Grand Duchy of Lithuania, minted in 1565; 6 – two linked cloth seals.

keramikos ir įvairių XX a. šiukšlių, taip pat aptikta pavienių XVII–XVIII a. radinių. Po juo atidengtas juodo grunto su įvairiais tarpsluoksniais sluoksnis su XVI–XVIII a. radiniais: buitine keramika, kokliais, dengtais žalia, mėlyna, balta glazūromis, monetomis ir plombomis. Sluoksnio storis svyravo nuo 1 m iki 2 m. Po minėtu sluoksniu atidengtas gelsvo smėlio sluoksnis, jo storis svyravo nuo 10 cm PR sklypo dalyje iki 90 cm V dalyje. Šis sluoksnis be radinių, jis greičiausiai susiformavo nuo R sklypo pusėje esančios kalvos užslinkus smėliui. Po šiuo sluoksniu atidengtas 5–15 cm storio juodos spalvos sluoksnelis – pirminis paviršius. Iš sluoksnio paimtas angliukų mėginys datavimui ir grunto mėginys archeobotaniniams tyrimams. Atlikus tyrimus anglies mėginys datuotas 1027–1158 m. (FTMC–LG96–20) (309±27). Po minėtu sluoksniu aptikta duobių, jose rasta XVI a. keramikos. Įžemis – gelsvas smėlis – pasiektas 4,5–5,3 m gylyje nuo paviršiaus.

Pagal atliktų tyrimų duomenis galima matyti, kad šioje vietoje buvo gana gili apie 12 m gylio griova, kurios giliausia vieta, kaip ir šiuo metu, buvusi dabartinėje važiuojamojoje K. Vanagėlio gatvės dalyje. Dėl nelygaus reljefo ši vieta buvo nepatogi gyventi. Žmonių veikla šioje vietoje prasideda XVI a.

Detaliųjų tyrimų metu sklypuose K. Vanagėlio g. 11 ir 18 aptikta ir surinkta 15 991 vienetas radinių. Iš jų 2475 vienetai – ypatieji radiniai. Daugiausiai rasta molinių indų (11 450 vienetų) ir krosnių koklių fragmentų (2034 vienetai), jie datuojami XVI–XVIII a. (4 pav.). Iš buitinės keramikos grupės didžiausią dalį 55,1 % sudarė puodų fragmentai (6316 vienetų), puodynių fragmentai (2879 vienetai) sudarė 25 %, lėkštės (542 vienetai) – 5 %, keptuvės (217 vienetų) – 2%, dubenys (196 vienetai) – 1,7%, kiti radiniai: taupyklės, dangteliai, taurelės, ąsočiai, buteliai, vazonai, indelių fragmentai ir kita – 11 % buitinės keramikos radinių. Keramika dengta žalia glazūra ir neglazūruota, puošta bangelių, įkartėlių motyvais. Aptikta ir Kelcų keramikos indų šukių. Iš surinktų koklių fragmentų (2034 vienetai) didžiausią dalį – 75 % sudarė plokštiniai kokliai (1516 vienetų), 12 % karniziniai (253 vienetai) kokliai, 5 % friziniai (92 vienetai) kokliai, 3,5 % karūniniai (72 vienetai) kokliai, likusią – 4,5 % sudarė dubeniniai (78 vienetai), kampiniai nišiniai (6 vienetai), puodyniniai (9 vienetai), frontoninių (5 vienetai) koklių fragmentai. Didžioji dalis koklių dengti žalia glazūra, bet pasitaikė mėlyna ir balta glazūromis dekoruotų ir polichrominių koklių. Dažniausiai kokliai puošti maureska, augaliniais motyvais, ypač dažnas gvazdiko motyvas, kesonais, rozetėmis.

Tyrimų metu aptikta ir neįprastai daug monetų. Jos sudarė 35 % ypačiųjų radinių. Rasta

4 pav. Tyrimų metu aptikti keramikos radiniai: 1 – koklio fragmentas; 2–4 puodų šukės; 5 – taupyklės fragmentas; 6 – taurelė. L. Kajotos nuotr.

Fig. 4. Pottery finds: 1 – stove tile fragment; 2–4 potsherds; 5 – money box fragment; 6 – beaker.

apie 868 vienetus įvairiausių monetų, nukaldintų IX–XX a. Ankstyviausia aptikta moneta Bizantijos imperijos, Mikolo I ir Teofilakto folis, kaldintas 811–813 m (3: 1 pav.). Kitos ankstyvesnės aptiktos monetos – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio denarai, nukaldinti 1440–1492 m., kiek vėlyvesnės Lenkijos karaliaus Jono Albrechto pusgrašiai, nukaldinti 1492–1501 m. Tyrimų metu surinkta daug Lietuvos didžiųjų kunigaikščių ir Lenkijos karalių Žygimanto Senojo ir Žygimanto Augusto monetų, kurių nominalai labai įvairūs: denarai, dvidenariai, pusgrašiai, grašiai ir kt.

Atskirai reikėtų paminėti rečiau randamus Žygimanto Augusto 4 grašių (3: 5 pav.) ir obolų monetas. Be to, aptiktas ir Aleksandro Jogailaičio monetų lobis – vienoje vietoje rasta 12 sulipusių monetų, 4 denarai ir 8 pusgrašiai (3: 4 pav.). Taip pat tyrimų metu aptikta 280 vienetų plombų, datuojamų XVI–XIX a. 159 vienetai bulės tipo, 121 vienetas kniedės tipo. Aptiktos kniedės tipo plombos daugiausia audinių su Gdansko, Karkasono, Lenšo, Leideno, Meiseno, Serpco, Vschovos miestų ženklais. Rastos kelios vokiečių pirklių plombos ir jų fragmentai su iškaltu Anglijos karalystės herbu ir Tiudorų rože. Taip aptikta molinių pypkių ir jų fragmentų, dengtų žalia glazūra ir neglazūruotų, rasti du Rytų ortodoksų bažnyčios kryželiai, datuojami XVI a. (3: 2, 3 pav.).

11 and 18 K. Vanagėlio Street

During the detailed excavation at the land plots of 11 and 18 K. Vanagėlio St., a total of 19 trenches were excavated, covering an area of 2,402.4 m^2 (Fig. 1). At 11 K. Vanagėlio St., three distinct layers up to 4 m thick were identified dating to: the 19th–20th centuries; the 17th–19th centuries; and the 16th century. At 18 K. Vanagėlio St., the archaeological layers were up to 5.3 m thick and three distinct occupation periods were again identified: the 19th–20th centuries; the 16th–18th centuries; and the final layer was dated to the 11th–12th centuries using ^{14}C on a charcoal sample (Fig. 2). Fragments of pottery vessels and stove tiles (Fig. 4) dating back to the 16th–18th centuries comprised the majority of the site assemblage. The stove tiles were mostly decorated with green glaze, plant and Moresque motifs, caissons, and rosettes. A number of clay pipes dating to the 17th and 18th centuries were also found, as well as an unusually large quantity of coins – approximately 868 various coins minted in the 9th–20th centuries (Fig. 3).